

Eija Männistö,
Ammattiopisto Spesia
Seija Eskola,
JAMK Ammatillinen
opettajakorkeakoulu

ERITYINEN TUKI

webinaari 6.3.2018

Opetus- ja
kulttuuriministeriö

Erityinen tuki –webinaari 6.3. klo 15-16

Webinaari alkaa klo 15.00

Yhteyksien testaus klo 14.40-15.00

Laita chattiin (puhekupla) tarvittaessa kommenttejasi.
Huom. Chat ei välttämättä toimi kaikilla mobiililaitteilla.

Osallistujien mikrofonit on mykistetty suuren osallistujamäärän vuoksi.

Tervetuloa mukaan!

Erityinen tuki –webinaari 6.3. klo 15-16

Webinaarin toteuttavat
yhteistyössä

JAMK Ammatillinen
opettajakorkeakoulu ja
Ammattiopisto Spesia

Tietosisältö

Parasta osaamista –verkostohanke

<http://blogit.jao.fi/parastaosaamista>

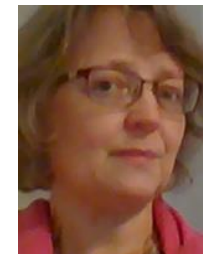
YouTube-kanava

https://www.youtube.com/channel/UC7hv9jw0R6IS_Fmz5L9TUPw

Eija Männistö
erityisopetuksen
asiantuntija
Ammattiopisto Spesia

Seija Eskola
lehtori
JAMK AOKK

Maija-Liisa Siitari
koulutussuunnittelija
JAMK AOKK

Minna Koskinen
verkkopedagogiikan
suunnittelija
JAMK AOKK

Webinaarin sisältö

- Erityinen tuki osana ohjauksen ja tuen kokonaisuutta
- Erityinen tuki – kenelle, miksi, mitä ja miten?
- Mukauttaminen ja poikkeaminen
- HOKS ja erityinen tuki
- Muita kysymyksiä

Ennakkokysymysten teemat

1. Erityiseen tukeen liittyvät muutokset (mm. päätökset, sisältö, rahoitus)
2. Mukauttaminen ja poikkeaminen
3. HOKS ja erityinen tuki
4. Erityisen tuen toteuttamisen käytännöt

Kysymykset käsitellään pääosin esityksen yhteydessä, loppuosassa täydennyksiä

Opetus- ja
kulttuuriministeriö

OMNIA

GRADIA

YA!

Yrkesakademin
i Österbotten

Haaga-Helia

tredu

TAMPEREEN SEUDUN AMMATTIOPISTO

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

HAMK

HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU
HÄME UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

RIVERIA

SPESIA

jamk.fi

Jyväskylän ammattikorkeakoulu

LAPPIA

OAMK

OULUN AMMATTIKORKEAKOULU

sedu

WINNOVA

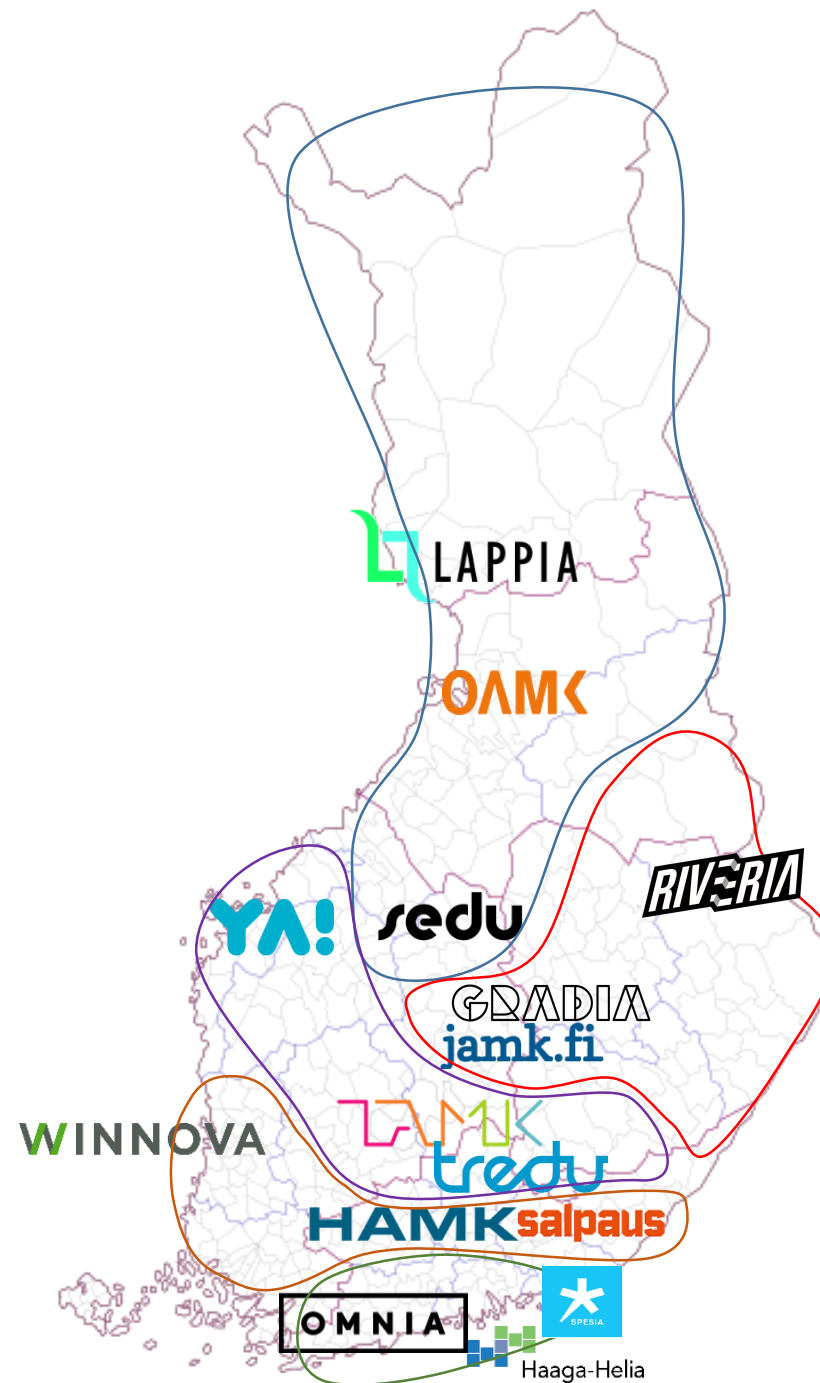
LÄNSIRANNIKON KOULUTUS OY

salpaus

Koulutuskeskus
Further Education

Parasta osaamista – hanketoimijat kartalla

Erityinen tuki osana ohjauksen ja tuen kokonaisuutta

Ammatillisten tutkintojen ja ammatillisen koulutuksen tarkoitus

- kohottaa ja ylläpitää väestön ammatillista osaamista
- kehittää työ- ja elinkeinoelämää ja vastata sen osaamistarpeisiin
- edistää työllisyyttä

- edistää tutkintojen tai niiden osien suorittamista.
- antaa valmiuksia yrittäjyyteen
- antaa mahdollisuus ammattitaidon osoittamiseen sen hankkimistavasta riippumatta

- antaa valmiuksia työ- ja toimintakyvyn jatkuvaan ylläpitoon
- tukea elinikäistä oppimista ja ammatillista kasvua.
- tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi
- antaa opiskelijoille jatko-opintovalmiuksien, ammatillisen kehittymisen, harrastusten sekä **persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja**

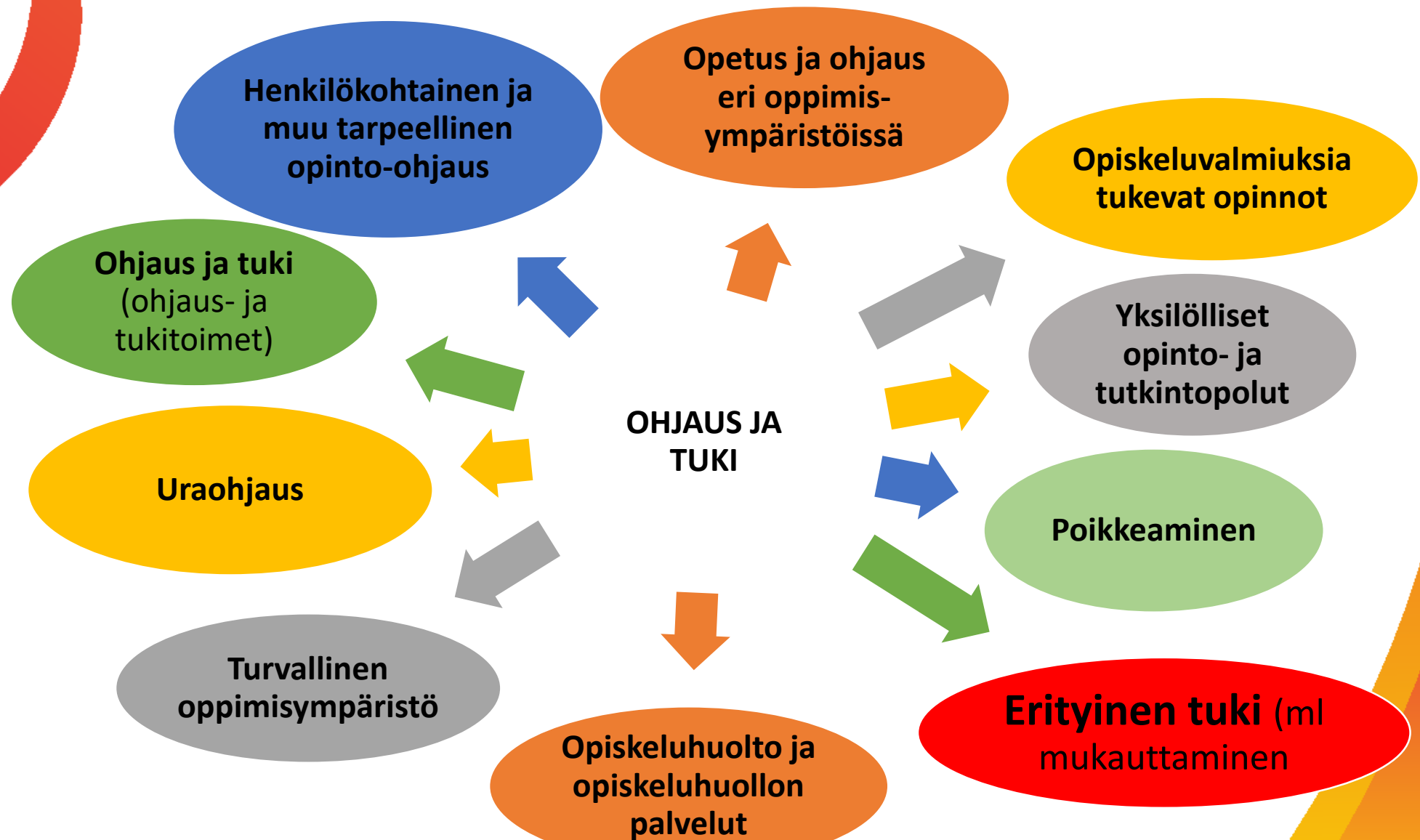
Henkilökohtaistaminen

tarkoittaa yksilöllisten ja joustavien opinto- ja tutkintopolkujen rakentamista ja niitä tukevan ohjauksen ja tuen suunnittelua **kunakin opiskelijan tarpeiden mukaan (OKM).**

<http://minedu.fi/henkilokohtaistaminen>

Henkilökohtaistaminen – opetusta, ohjausta ja tukea

Eriytyinen tuki
– **kenelle, miksi, mitä ja**
miten?

Ennakkokysymyksiä

- Erityiseen tukeen liittyvät muutokset suhteessa reformia edeltäneeseen aikaan?
- Uutta erityisen tuen päätöksestä.
- Miten varmistamme, että opiskelija saa erityistä tukea ja etenee opinnoissaan?
- Erityisen tuen resurssit/rahoitus, toteutusmallit, yhteistyömahdollisuudet
- Miten tuen erilaisia erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita.
- Erityistä tukea tarvitsevien (kuten autismin kirjon henkilöiden) ohjaus ja huomiointi ammatillisessa reformissa
- Mitkä ovat erityiset tuet, jotka huomioivat ennakoitietoa osaamistarpeiden muutoksista ammattialoilla ?

Erityinen tuki – kenelle ja miksi?

Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän

- **oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi**
- **tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea**
- tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi.

Erityinen tuki - mitä tarkoittaa?

Erityisellä tuella tarkoitetaan

- **opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa**
- **suunnitelmallista pedagogista tukea sekä**
- **erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä**

Lisäksi **osaamisen arviointia voidaan mukauttaa**, jos se opiskelijan tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen on välttämätöntä

Erityisen tuen antamisen tavoitteena on lisäksi **edistää opiskelijan kokonais kuntoutusta yhteistyössä kuntoutuspalveluiden tuottajien kanssa.**

VALMA: yhteistyössä kuntoutuspalvelujen tuottajien kanssa myös toimintaa, joka edistää kokonais kuntoutusta, pääpaino pedagogisella oppimista tukevalla kuntoutuksella

Erityisestä tuesta ja poikkeamisesta päättäminen

- **Koulutuksen järjestäjä päättää** opiskelijalle annettavasta
  - erityisestä tuesta ja
  - osaamisen arvioinnin mukauttamisesta sekä
  - ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamisesta.
- Opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa **tulee kuulla** ennen päätösten tekemistä.

Koulutuksen järjestäjän **tulee kirjata henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan**

- **opiskelijalle tarjottavan erityisen tuen sisältö**
- **osaamisen arvioinnin mukauttaminen sekä**
- **ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeaminen**

Oikaisuvaatimus 111 §

Koulutuksen järjestäjän päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta hallintolain mukaisesti, jos päätös koskee

64 §:ssä tarkoitettua erityistä tukea tai 64 §:n 2 momentissa tarkoitettua osaamisen arvioinnin mukauttamista;

66 §:ssä tarkoitettua ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamista;

Vaativa erityinen tuki

Vaativan erityisen tuen tehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän tehtävänä on

- järjestää koulutusta opiskelijoille, joilla on
  - **vaikeita oppimisvaikeuksia taikka**
  - **vaikea vamma tai sairaus**
  - joiden vuoksi opiskelija tarvitsee **yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.**

= Ammatilliset erityisoppilaitokset ja oppilaitokset, joilla on rajattu vaativan erityisen tuen erityistehtävä.

Ammatillisilla erityisoppilaitoksilla on lisäksi velvollisuus huolehtia erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä

Erityistä tukea saavan opiskelijan opintososiaaliset etuudet

- Oikeus opiskelun edellyttämiin
  - **avustajapalveluihin,**
  - **erityisiin apuvälineisiin.**
- Lisäksi **vaativan erityisen tuen tehtävän** saaneen koulutuksen järjestäjän erityistä tukea saavalle opiskelijalle **voidaan antaa** maksutta
  - oppikirjat, muut koulutarvikkeet ja henkilökohtaiset työvarusteet
  - tarjota majoituksessa olevalle opiskelijalle tarpeelliset viikoittaiset kotimatkat ja täysihoito asuntolassa tai muussa majoituksessa
- Vammaisuuden perusteella opiskelijoille järjestettävistä muista palveluista ja tukitoimista säädetään erikseen L 101§

-yleisesti tarjoamia avustajapalveluita ja apuvälineitä, ei opiskelijan henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettuja avustajapalveluja tai välineitä

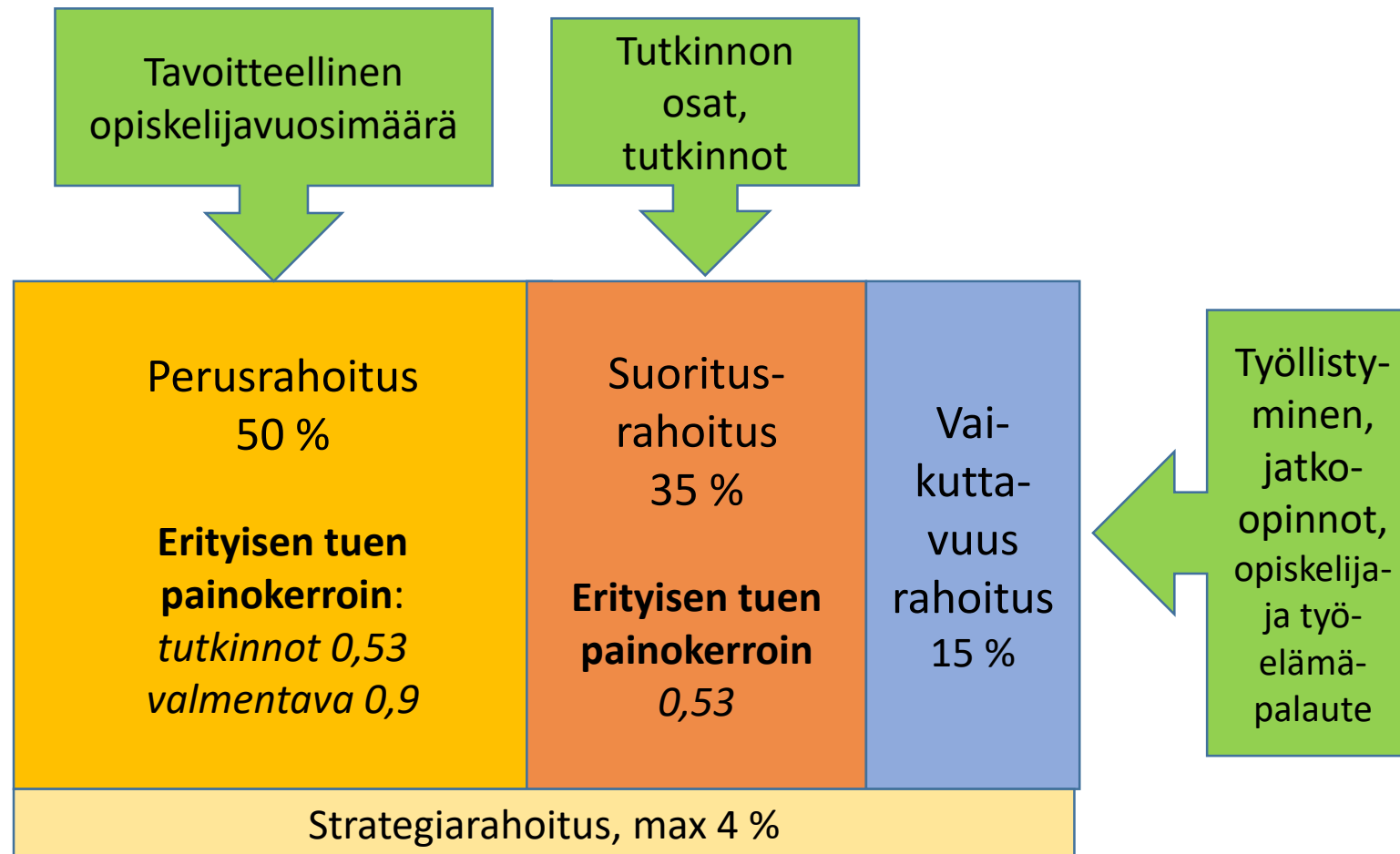
- koskee myös ammattitutkintoa ja erikoisammattitutkintoa suorittavia

Erityinen tuki – keskeisimmät muutokset (HE, muistio)

- Erityiseen tukeen oikeus myös ammattitutkinto- tai erikoisammattitutkintoissa
- **Erityinen tuki** –käsite erityisopetuksen sijaan
- Erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat
  - opiskelevat tavallisesti yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa
  - tarvitsevat **huomattavasti enemmän ja erilaista tukea kuin muut**
- Opiskelijalle **tilapäisesti annettavaa erityistä oppimisen tukea ja ohjausta ei** katsota pykälässä tarkoitetuksi erityiseksi tueksi.
- Erityistä tukea saavan opiskelijan erityisen tuen tarpeet vaihtelevat.
  - jokin oppimisvaikeuksia aiheuttava seikka, joka edellyttää pedagogista tukea.
  - sellainen vamma tai sairaus, joka edellyttää muita erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä oppimisen ja opiskelun mahdollistamiseksi.

Erityisen tuen tarve on **määriteltävä jokaiselle opiskelijalle yksilöllisesti, ja tavoitteiden saavuttamista on tuettava yksilöllisesti suunnitellun ja ohjatun oppimisprosessin avulla.**

Rahoitus ja erityinen tuki

Mukauttaminen ja poikkeaminen

Kysymyksiä - mukauttaminen ja poikkeaminen

- Arviointiin ja erityisesti mukautuksiin ja poikkeamiin liittyvät kysymykset tärkeitä
- Voiko mukautuksessa poistaa vaikkapa osan osaamistavoitteista?
- Poikkeaminen
- Uuden lainsäädännön vaikutukset käytännössä esim. mukautettuihin näyttöihin
- Rahoituksen muodostuminen silloin, jos erityisen tuen opiskelija (vaativa erityinen tuki, erityinen tuki) ei saavutakaan tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita (joko mukautettuna, tai ei mukautusta - tutkinnon osaa ei voi mukauttaa)
- Vaativan erityisen tuen opiskelijoiden tutkinnon suorittaminen ja mukautusten / poikkeamien merkitys tutkintotodistuksen saamisessa
Miten määritellään keskeinen ammattitaito?
- Aiemmin suoritettut mukautetut tutkinnon osat (sis. laadullista ja määrällistä mukauttamista), miten muutetaan uuteen arviointiin (vain arvioinnin mukauttaminen)

Mukauttaminen

Miten
muuttuu?

- Erityistä tukea saavan opiskelijan osalta
- Ammatillisen **perustutkinnon** perusteiden mukaista **osaamisen arviointia voidaan mukauttaa**
- Laadimalla opiskelijalle **yksilöllinen osaamisen arviointi.**
- Osaamisen arviointia voidaan mukauttaa **vain siinä määrin, kuin se on opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä** **64 §**

= tutkinnon perusteiden arviointikriteerien sopeuttamista **opiskelijan oppimisedellytysten** mukaisiksi silloin kuin se on erityistä tukea saavan opiskelijan kohdalla **välttämätöntä** (HE Muistio).

Ei koske ammatti- tai erikoisammattitutkintoja eikä valmentavaa koulutusta

Mukauttaminen (HE, Muistio)

- opiskelijalle laaditaan **henkilökohtaiset, mukautetut arviointikriteerit**
  - jotka perustuvat hänen suorittamansa tutkinnon perusteisiin
- voidaan mukauttaa joko **yhden tai useamman tutkinnon osan arviointikriteereitä**
- koskee ainoastaan osaamisen arvioinnin **laadullista mukauttamista**
- tehdään vain siinä laajuudessa, kuin se on välttämätöntä.
- jos tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista tulee joltain **osin poiketa kokonaan, tulee soveltaa ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista poikkeamista.**
- osaamisen hankkimisen suunnittelussa huomioidaan opiskelijalle laadittu yksilöllisen arviointi ja sen vaikutukset osaamisen hankkimiseen
  - mm. osaamisen hankkimisen sisällöt, tarvittava opetus, muut osaamisen hankkimisen tavat, ajoittuminen
  - erityinen tuki: suunnitelmallinen pedagoginen tuki ja erityiset opiskelu- ja opetusjärjestelyt (vrt HOKS tietosisältö)

Mukauttaminen - tutkinnon perusteet

- Ammatillisen perustutkinnon perusteissa voi olla määräyksiä, jossa tiettyä ammattitaitovaatimusta ei voi mukauttaa
  - Taustalla esim. työturvallisuusvaatimuksia tai ammattialalla erittäin keskeisiä ammattitaitovaatimuksia, joiden saavuttaminen on edellytyksenä kyseisessä ammatissa toimimiselle.
- Esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan perustutkinnossa ja sen tutkinnon osissa
  - ei voida mukauttaa lääkehoitoa, siihen sisältyvää lääkematematiikkaa eikä potilas- ja asiakasturvallisuusvaatimuksiin liittyviä ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita eikä niiden arviointia.
  - sama koskee myös ammattitaitovaatimuksista tai osaamisvaatimuksista poikkeamista.
- Muilta osin koulutuksen järjestäjä päättää mukauttamisesta henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa.

Osaamisen arviointi ja mukauttaminen

- opiskelijalle on laadittu yksilöllinen arviointi ja yksilölliset arviointikriteerit
- **osaamisen arvioinnin suunnittelu: näyttöympäristö, ajankohta, sisältö, arvioijat**
- **osaamista arvioidaan vertaamalla sitä opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. L 53 §**

- opiskelijan osaaminen **arvioidaan mukautetun arviointiasteikon (1-5) lisäksi sanallisesti.**
- tieto opiskelijan osaamisen arvioinnin mukauttamisesta on **merkittävä opiskelijalle annettavaan todistukseen** A 11 §
- Jos osaamisen arvioinnin mukauttamisen tai poikkeamisen vuoksi opiskelija **ei ole saavuttanut keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita annetaan**
  - **Todistus opiskelijan osaamisesta** = sanallinen kuvaus opiskelijan osaamisesta A 14 §

Ammattitaitovaatimuksista, osaamistavoitteista ja osaamisen arvioinnista poikkeaminen

Aiemmin:
erityiset
opiskelu-
järjestelyt

Ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista voidaan poiketa siten, että **opiskelija ei osoita jotakin tutkinnon perusteiden edellyttämää osaamista, jos:**

- 1) tutkinnon perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ovat **olosuhteet tai aiemmin hankittu osaaminen huomioiden joiltakin osin tutkinnon suorittajalle kohtuuttomia**; tai
- 2) poikkeaminen on perusteltua **opiskelijan vammaan tai terveydentilaan liittyvistä syistä**

Tavoitteena on, että

- tutkinnon suorittaja voi suorittaa perustutkinnon, vaikka hän joiltakin osin ei voi saavuttaa tutkinnon perusteiden mukaisia ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita

Ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista voidaan poiketa vain siinä määrin kuin se on ao syiden vuoksi **välttämätöntä**.

Poikkeaminen

- Voidaan käyttää, jos opiskelijalla ei ole varsinaisen erityisen tuen tarvetta, mutta
  - esim. aiempi osaaminen tai terveydentila huomioiden tutkinnon perusteiden mukaiset vaatimukset ovat joltakin osin **kohtuuttomia saavuttaa**.
- Mahdollista käyttää myös osaamisen osoittamisessa sellaisen ammatillista perustutkintoa suorittavan kohdalla, joka ei osallistu tutkintokoulutukseen.
- Tarkoituksena on, että
  - seikka ei estäisi ammatillisen perustutkinnon suorittamista, vaikka se estäisikin tiettyjen ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamisen.
- Ammatillisen perustutkinnon perusteissa voi olla rajoitteita poikkeamiselle
  - esim. työturvallisuusvaatimuksia tai ammattialan keskeisiä ammattitaitovaatimuksia, joiden saavuttaminen on edellytyksenä ammatissa toimimiselle.
- Muilta osin koulutuksen järjestäjä voisi päättää tutkinnon perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista poikkeamisesta henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa.

(HE Muistio)

HOKS ja erityinen tuki

Kysymykset – HOKS ja erityinen tuki

- "Riviopettajan" tarvitsema osaaminen hoks- työn alussa liittyen erityiseen tukeen
- Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tukitoimien järjestäminen sekä tiedon siirto HOKS-työskentelyssä.
- Tarkasti tietoa siitä, mitä hoksiin kirjataan erityisen tuen tarpeessa olevasta opiskelijasta.
- Miten tehdään rajausta salassa pidettävän / opetushenkilöstölle avoimemman erityisen tuen sisällön suhteen?
- Erityisen tuen sisältö HOKSissa.
- Tehdäänkö ennen 2018 aloittaneille opiskelijoille hokseihin kirjaamiset erityisen tuen tarpeesta, jos erityisen tuen tarve todetaan vasta keväällä 2018? Hopsit säilynevät näillä vanhoilla opiskelijoilla vai miten?

Miten erityinen tuki
näky näissä
suunnitelmissa?

Taustaa

Lakisääteiset suunnitelmat

1. henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS)
2. suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta (osana laadunhallintajärjestelmää)

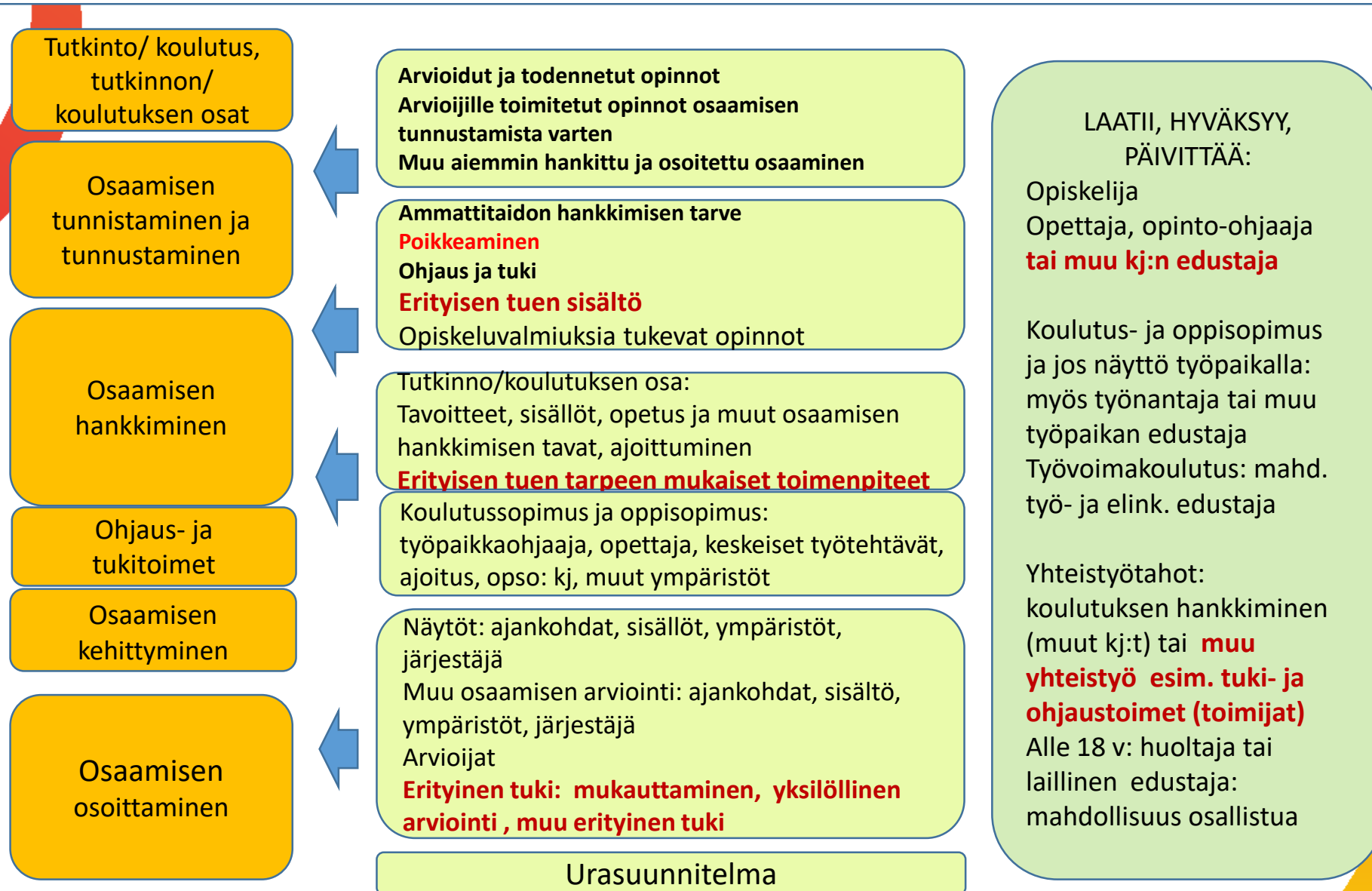
HOKS dokumentti (vrt eHOKS – tietosisältö ja käsitteistö)

HOKS prosessi (vrt eHOKS –työryhmä)

HENKILÖKOHTAINEN OSAAMISEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA

Sisältää vähintään vrt [HOKS tietosisältö ja käsitteistö](#) 12/2017(OKM)

Kyse pedagogista osaamista vaativasta tutkinnon tai koulutuksen suorittamisprosessin sekä siihen sisältyvien ohjaus-, neuvonta- ja tukitoimien suunnittelusta (HE, perustelut).

HOKS ja erityinen tuki (vrt eHOKS tietosisältö)

Huom. Edellyttää erillistä päätöstä erityisestä tuesta

Seuranta!

1. Erityisen tuen sisältö

- Erityisen tuen muodot suoritettavan tutkinnon tai valmentavan koulutuksen aikana
  - suunnitelmallinen pedagoginen tuki
  - erityiset opetus- ja opiskelujärjestelyt
- Erityisen tuen alkamispvm ja päättämispvm
- *Kuvaus erityisen tuen tarpeesta*
- *Yhteistyötahot*

Tietosuoja-
käytännöt ja
vaitiolo-
velvollisuus!

Milloin?

- koulutuksen alkaessa tai
- heti, kun säännöllisen ja pitkäaikaisen erityisen tuen tarve on huomattu,
- tarvittaessa ennen opintojen aloittamista tai ennen oppisopimuksesta tai koulutussopimuksesta

2. Erityisen tuen toimenpiteet tutkinnon/ koulutuksen osittain

Erityisen tuen muodot

- pedagoginen tuki
- opetus- ja opiskelujärjestelyt

Tarvittaessa erityisen tuen alkamispvm ja päättämispvm kyseisessä tutkinnon tai koulutuksen osassa

3. Mukauttaminen:

- Ammattitaitovaatimus/ osaamistavoite, jonka arvioinnin kriteereitä mukautetaan
- Yksilölliset arvioinnin kriteerit (1 - 5).

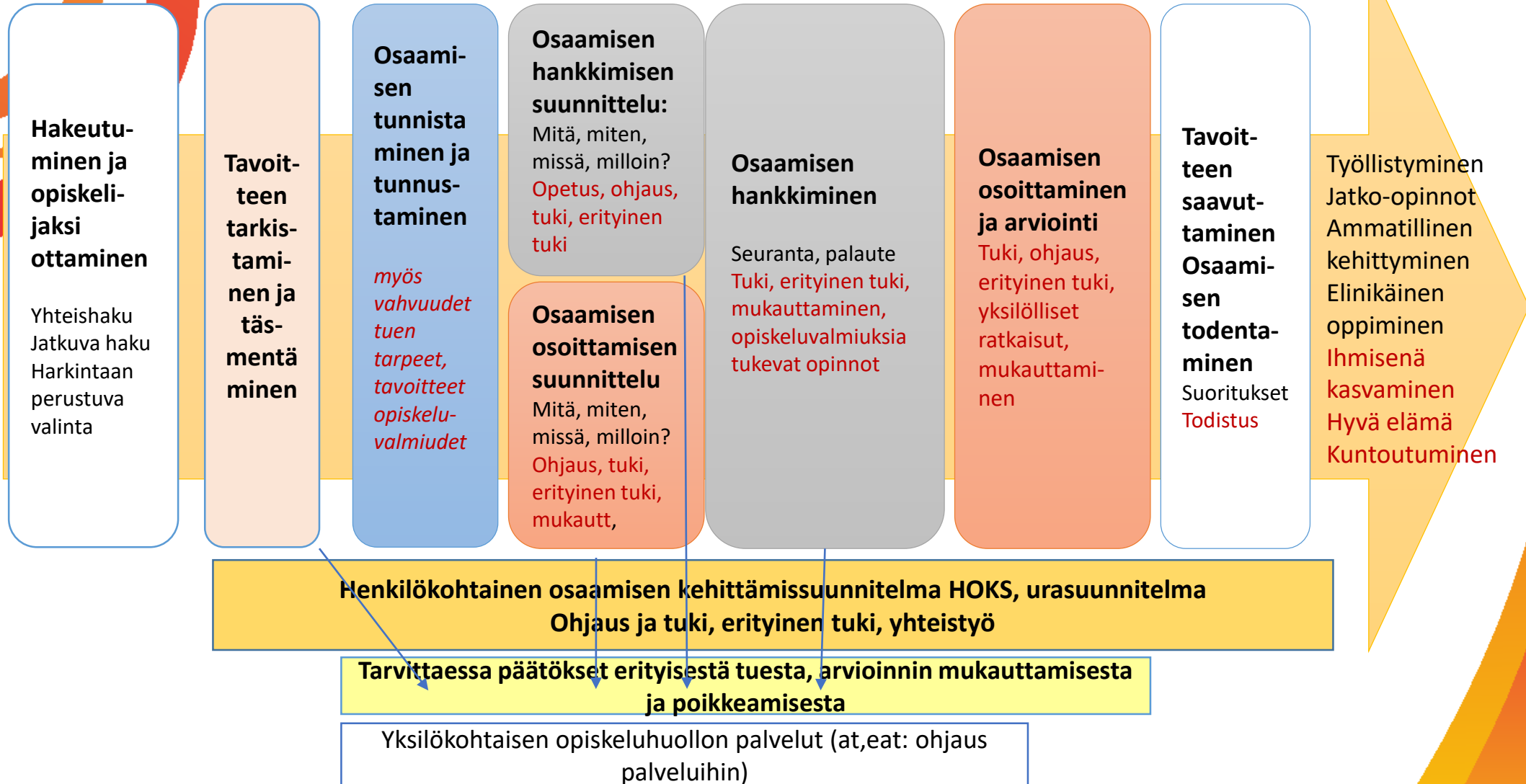
Huom. Myös osaamisen arvioinnin suunnittelussa huomioidaan erityiset tuen tarpeet

Erityistä tukea sekä ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista poikkeamista koskevat siirtymäsäännökset

- Jos opiskelija suorittaa tutkintoa kumottujen lakien nojalla määrättyjen tutkinnon perusteiden mukaisesti tai on aloittanut valmentavan koulutuksen ennen tämän lain voimaantuloa,
  - **päätös** erityisopetuksen järjestämisestä ja laadittu henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, mukauttamisesta sekä päätös erityisistä opiskelujärjestelyistä **jäävät voimaan** tämän lain voimaan tullessa.
- Lain 5 lukua (henkilökohtaistaminen) **sovelletaan kuitenkin päivitettäessä edellä tarkoitettua henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa.**

Henkilökohtaistaminen, ohjaus, tuki ja erityinen tuki

- Mitä, miten, kuka/ kenen kanssa, milloin, missä...

Tiedotettavat asiat

- Koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa ainakin seuraavista asioista:

...

7. opetuksesta, opinto-ohjauksesta sekä muusta tarjolla olevasta ohjauksesta ja tuesta, mukaan lukien opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot ja erityinen tuki; ja

...

Lähteet ja lisätietoa

- [Opetus- ja kulttuuriministeriön sivulla](#) Reformi-sivusto
- [Opetushallituksen sivuilta](#) Reformin tuki -sivusto
- [Laki ammatillisesta koulutuksesta](#) ja muistio
- [Asetus ammatillisesta koulutuksesta](#)
- Parasta osaamista –hankkeen blogi
<http://blogit.jao.fi/parastaosaamista>

Jäljelle jääneet kysymykset

